

מסורת הש"ס

(א) [ג'ל' למילא], (ב) [מס' תרומות פ"ו], (ג) [לעיל י"ח]; (ד) [מס' סוטה], (ה) [קול' ש"כ], (ו) [וע"ע מוס' סוטה לו' ד"ה אהרנ' ומוס' מילין סד' ד"ה כוונתן].

תורה אור השלם

1. בי הגה הרשעים ידרכון קשת בוננו חצם על יתר לירות במו אפל ל'שירי לב: תהלים י"ב לא תאמרו קשר לכל אשר יאמר קצם הנה קשר ואת מורא לא תיראו ולא תעריבו: ישעיהו כ"ב
2. מה קר פה ומי לך פה בי חצבת לך פה קבר חצבי מרום קברו חקקי סבלע משקן לו: ישעיהו כ"ב טו
3. הבה י' משלשך טלשלה גבר ויתן עטתו: ישעיהו כ"ב י"ז
4. והצדור אשר בו הגעגעי בגדי ידיו פרמים וראשו יתקף פרוע ועל שפם יעטו וטמא טמא יקרא: יקרא י" מה
5. צנפו יצנפו צנפה בדר אל ארץ רחבת ידים שמה תמות וקמת מרבבות בלודך קלון בית אדנך: ישעיהו כ"ב י"ח

גליון הש"ס

גמ' א"ל ואי קרי לבו רועה צמא: ע"פ ג' דף ט"ז ע"א מוס' ד"ה דלר"י:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קשר וכו' דנענעו צ"ד נאמנין וכו' אינו נאמנין הס"י:

לעזי רש"י

דורות"א [רידו"ט] א. סוגי המזויק את היתים תחת הקורה בבית-הבד.

מוסף רש"י

לעקל בית הבד. כמין קופה מסורגת כמנהג ואמרי סמיטת הימים טמן הגפת צלמו עקל ומניח עליו קורה ומכניחו להולא המסקה השאל (ע"ז ע"ה).

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

אוספין כשרין. דמני למיכלניהו קודם זמן הדיבור: ואולי עניים אספי להו. כשזלי המעות והוו להו סומרי שביעית ורמננה אמר לאכלה ויקרא כהן ולא לחסורו (ע"ז סב.). והכי משמע מתניתין בתחלה לאלו הפסולין עכשיו משום סומרי שביעית היו קורין אותן אוספי שביעית וכשרין משרבו האנסין חזרו לקרות את האוספין סומרין ופסולין: ארנונא.

מס שבוה המלך מן התבואות כך וכך כורין מן השדה לשנה: פוקו זרעו **שביעית.** שביעית זמן היה לרצון כשזליהו קדושת הארץ: כריב מריש: אמר להו. ריש לקיש: כהן וחורש. זה כהן הוא שחורש שביעית דלמרי לקמן נחשדו כהנים על השביעית: אגיסטון. שכיר וקרקע של נכרי הוא. א"ר משום ארנונא שכרו צעל הבית לחרוש: כסה. זומר כרס: עקל. דורות"א וזריכה לבית שדן לקשור את תפוח הימים כשעורין אותן בקורה: הלכ יודע. לבו יודע אס לעקל מתכוין או לעקלקלות: לעקלקלות. לעבור על דת: סעלה. לתרומה טעילה בלחוד ומאה והשביעית יאלכו וז קודם זמן הדיבור: לפחות. ממהל דהויה ליה מדומע ואסורה לזרים: ימכרו לנפן. דהא שרייה ל"י תרומה: דמ"י סרומה. כלומר צול דתרומה אין דמיה יקרים כחולין לפי שאינה ראויה אלא לכהנים. כלומר ימכרנה צעליהם לכהנים צמה שיכול חוץ מדמי תרומה שהוא חייב לתתם לכהן כהם דמותו למכור שביעית ע"מ לאכול היא ודמיה קודם הדיבור: נחשדו כהנים. להשוות שביעית אחר זמן הדיבור דמרוו זה הימירא משום דלשמהו תרומה וקדיש קדיש לגבייהו והשביעית נמי קדושת הארץ היא: אמרי. ר' חייא בר זרנוקי ור' שמעון עליה דריש לקיש: טרודא הוא דין. קמתן הוא זה ומטריח דבדרי: כי מני הסס. לעליה שמעברין זה שנה כדלמרינן בפ"ק (דף ע"ב). החשוטין על השביעית. שנעשו סניגורין לשעשים: שלשה רועי צב. צפרק כהן גדול (לעיל דף ע"ב): קשר רשעים הוא. והיאך אף סומכין על מנין זה לעשות כדכריהם ואפילו אי חי עושין עבור כדון וכדת אין השנה מתעברת על ידיהן דנענין (א) צ"ד נמנין וכו' אינו מנין: דא עקא. שאתה קורא אותן רשעים: שצנא. ממונה על צימו של חוקיהו מלך יהודה: השלימו. לעובדך: ידרכון קשת כונו חלס וגו'. על סס שע"י אף סומכין על מנין זה לזוין צלשון הרע הכתוב סס: לא סאמרון קשר. אל תחשוב דעתך חוקיהו שיהא מניינו של שצנא מנין ליחשב רוב: צקניו ציט דוד. שהיה מתאגף למרוד במלכות וליקצר צמותו צקצות המלכים: אנון ילפנך לנפס דוד. סבצ יסבצון חילות כדור שבורה להגלותך אל ארץ רחבת ידים. ספייה דקרא שמה מות וסס מרכצות כבודך קלון ציט אלוני: כי הוה. שצנא נפיק עס סיעמו ללאת מירושלים ולהשלים עס סמחריב: משריימך

ומיגזו כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן נבעי כי ניהא נפשיה א"ל שקולו תליסר מעי דציירי לי בסדינאי והדרו ליה לפלניא דשקלתינהו מיניה ולא איצטריכו לי: א"ר שמעון בתחילה היו קוראין אותן אוספי שביעית: מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק בתחילה היו אומרים אוספי שביעית כשרין סוחרין פסולין משרבו ממציא מעות לעניים ואולי עניים ואספי להו ומייתו חזרו לומר אחד זה ואחד זה פסולין קשו בה בני רחבה האי משרבו האנסים משרבו התגרין מיבעי ליה אלא בתחילה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולין משרבו האנסין ומאי ניהו ארנונא כדמכרין רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין סוחרין פסולין ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאולי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש איטפיל בהדיהו אמר איזיל איחזי היכי עבדי עובדא חזייה לההוא גברא דקא כריב אמר להן כהן וחורש אמרו לו יכול לומר אגיסטון אני בתוכו תו חזייה לההוא גברא דהוה כסה בכרמי אמר להן כהן וזמר א"ל יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרו אגיסטון אני בתוכו אלא הא אמר ליה ברישא והדר אמר להו הך מאי שנא כהן משום דחשידי אשביעית (ד) רתנן (ב) סאה תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית תעלה פחות מיכן ירקבו והוינן בה אמאי ירקבו ימכרנו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמר רב חייא משמיה דעולא זאת אומרת נחשדו כהנים אשביעית אמרו טרודא הוא דין כי מטו להתם סליקו לאיגרא שלפוחה לדגנא מתותיה אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל בני אדם החשוטין על השביעית כשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי דהוה אשלישה רועי בקר (א) ורבנן אחושבנניהו סמוך והדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה לההוא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין אמר רבי יוחנן דא עקא כי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר ולא אמר ליה מר ולא מידי. אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמינא ליה מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוותא כי אתא סנהריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא פתקא שדא בגירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר י"ב הגה הרשעים ידרכון קשת כונו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה אמר דילמא חס ושלום נטיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הוה קשר כלומר קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית דוד בא נביא ואמר לו מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר הנה ה' ממלטלך מלמלה גבר אמר רב (ז) מלמולא דגברא עטה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא ועטך עטה וכתב התם ועל שפם יעטו (ח) וזוהו חזקיה מסתפי דלמא משנא קוב"ה בתר רובא. בא הנביא ואמר לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הוה קשר ואת מוראו אל

בו. משרבו האנסין ומאי ניהו ארנונא

המירו לתרוש ולרועו דהויה איסורא מלאורייתא וי"ל דמיירי שביעית זמן היה לרצון אי נמי וי"ל דפוקו נפש הוא ששאל להם המלך מס ואין להם מה יפרעו ומתים צתפיסת המלך והכי איתמר צירושלמי משום חיי נפש: לעבר השנה בעסיא. וא"ת היאך היו מעברין צעסיא הא עסיא מזה לארץ היא כדלמרינן פ' חוקת הצמים (צ"ד דף טו. ו) וסס עסיא ואספמיא וכו' וי"ל דלעבר ר"ל לחשוב והכי משמע מדקאמר כהן וחורש משמע שביעית היתה ואין מעברין השנה שביעית כדלמרי' (לעיל ד' צ"ב). אגיסטון אני בתוכה. פ"ה לשון ראשון שכיר אני

תמוכה וקרקע של נכרי הוא ולא נהירא דלמרינן צגיטין (דף טז. וסס) אין עזרין עס הנכרי שביעית ע"כ נראה שפירוש חלס שפירש הקונטרס משום ארנונא: לעקל בית הבד אני צריך. וקשה דמ"מ מה צכך מ"מ הוה משצת הכרס דהכי אמרינן פרק כלל גדול (שנת דף עג. וסס) הזומר וזריך לע"ס חייב שמים משום קולר ומשום נטעו כהא נמי לחייב משום עבודת נטע וי"ל דצביד ליה צלמו ענין דודאי קשה ליה דליכא לחייבו משום נטע (כ) כדלמרינן גזי שנת דשאני גזי שנת דמלאת משצת אסרה מורה והא מתעבדא משצתו אלל גזי שביעית אין לאסור רק היכא דמשצת הקרקע אלל הכא קשיא ליה וכה"ג שרי כדליתא פרק המוכר את הספינה (צ"ב דף ע"ב): ומברין צבנהים בדמי תרומה. וא"ת והא אסור לעשות סחורה בפירות שביעית כדלמרינן במסכת ע"ז (דף ע"ב): לאכלה ולא לסחורה וי"ל דסחורה היינו כשמוכרה בשוק כעין חנות דלמני לסחורה אלל פעס א' כעין אקראי צעלמא ליכא משום סחורה: בדרר אל ארץ רחבת ידים. פ"ה כדור כזרה יסובצות חילות פ"ה כגז שהוה גולה ל' דיכה כמו מדור צבאלי רשע (מהללס פד) ל"א כדור פלוט"ה צלע"ז כמו הכדור והאמוס (לקמן דף סח. ו) ואע"ג דלח כמיז כדור מ"מ אשכחן כי האלי דרשה דמייב (קלמט יב) דצרי חכמים כדצבונות ודרשין (ירושלמי סנהדרין פ"ה) כדור של צנות שזרקין זו ליד חשייתא ע"ל אלס מוסר דצרי מורה לחצירו ולתלמידיו זה לזה ומתפקחין זה מזה ולא כמיז כדצבונות (א): מתחשה

בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמרינן זאת אומרת נחשדו הכהנים כי מטו להתיב סליקו לאיגרא שלפוחה לדגנא מתותיה אמרו טרודא הוא דין. אתא ריש לקיש לקמיה דר' יוחנן א"ל בני אדם החשוטין על השביעית כשרין לעבר השנה. וא"ת חשבניהו כרועי בקר דעברי שתא אפומייהו לא הני קשר רשעים אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כלומר זו צרה: שבנא הוה דריש בתלת סרי רבוותא וחזקיה בחד סר והוה חזקיה מסתפי דלמא משנא קוב"ה בתר רובא. בא הנביא ואמר לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הוה קשר ואת מוראו אל

עין משפט בר מצוה

לג א מיי פ"ח מהל' שמיטת הלכה זו: לד ב ג מיי סס פ"ח הלכה זו:

רבינו חננאל

גבאיין אלא בזמן שהמלכות מטילה מס כך וכך לבתו מן היהודים מכל אחד ואחד לפי ממונו וכיון דחזי רבנן הני מוסכין שמעריכין העם ונחשאים מנם למקצת ומקילין עליון ומכבידין על מקצתן ויתר מן הראוי נמצא גזונון לפיכך פסלינהו רבנן: אמר רבא ורעה שאמרו חכמים כי חן פסולין בין רועה בהמה דקה בין רועה בהמה גסה מסתבאר הכי כדברא מרתנן נאמנין עלי ג' רועי בקר מכלל דאלו לא אמר נאמנין עלי רועה בהמה גסה נמי פסולין הן לעדות ודחינן לדינא הן פסולין אבל לא לעדות מרתנן ג' דאי לעדות ג' למה לי ואקשנין אלא מאי לדינא אמאי רועי בקר כל בי תלתא אתי דלא מגירי דינא פסילי וישנין אתא לאשמעינן אפי' הני רועי שכחין ביישוב אי קבלינהו עליה אינו יכול לחזור בו אמר רב יהודה סתם רועה כו' כלומר אצ"פ שלא ארזוהו נוטל משדות אחריז ומשליך לפני בהמתו פסול. אבל סתם גבאי כשר עד שיראו אותו גובה ויתר ממאי דחזי ליה: אבהו דר' יודא סתם גבאי הוה י"ג שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא הוה אמר רבנן ק' עמי בא בחדרך ויגבן לי קא ניהא נפשיה אמר י"ג מעי דציירין לי בסדיני אהדינהו לפגוין דשקלתינהו מיניה ולא אצטריכו לי: אמר ר"ש בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית סומרין אומרים פסולין משרבו ממציא מעות לעניים ועניים אספי ומייתו להו בניני מעות אמרו אחד זה וא' זה פסולין משרבו האנסין ומאי ניהו ארנונא כדמכרין רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית אמר רב זרנוקי ור' יהושע בן יהוצדק הוו קאולי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש אל בהדיהו חזייה לההוא גברא דכריב שבביעית אמר להו כהן וחורש. כלומר כדומה אני שוה החורש בשביעית כהן הוא כי הכהנים הם השוים על השביעית א"ל יכול לומר אגיסטון אני בתוכה כלומר יכול הוא שיאמר כהן וזמר אמרו לו יכול לומר אני וזמר שהיא עבודת האילן אלא זמורת לעקל בית הבד אני צריך לקשור לפיכך אני חותך אלו המזמורת ומרתנן סאה תרומה שנפלה למאה סאה שביעית תעלה פחות ממאה ירקבו ומפני מה אין מוכרין אותה לכהן